

Swada i milczenie

Zbiory oratorskie XVII–XVIII wieku
– prolegomena filologiczne

NR 2777

Maria Barłowska

Swada i milczenie

Zbiory oratorskie XVII–XVIII wieku
– prolegomena filologiczne

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2010

Redaktor serii: Historia Literatury Polskiej
Marek Piechota

Recenzent
Adam Karpiński

Na okładce wykorzystano rycinę przedstawiającą Jerzego Ossolińskiego przed papieżem z: J. Ossoliński: *Orationes...* Gdańsk 1648 (egz. Biblioteki Kórnickiej PAN, sygn. 2333)

Publikacja będzie dostępna – po wyczerpaniu nakładu – w wersji internetowej:

Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Spis treści

W „lesie” manuskryptów	7
Zbiory jednego autora	18
Zbiory wtórnie uporządkowane	65
Oratorskie <i>fragmenta</i> – sylwy	112
Próba zbliżenia: Andrzej Moskorzowski – „wielki nieobecny”?	156
Między drukiem i rękopisem	221
Uwagi końcowe	311
Źródła	317
Wykaz skrótów nazw archiwów i bibliotek	329
Indeks osób	331
Summary	347
Резюме	349

Indeks osób

- Adrianowic Wojciech 281
Atrykola (Gnaeus Iulius Agricola), cesarz rzymski 218
Aleksander Wielki 218
Alembek Ludwik Walerian 15, 16
Arciszewscy h. Prawdzic 96, 160
Arciszewska Agnieszka, zob. Morsztynowa Anieszka
Arciszewska Zofia z Błońskich 94, 203, 209
Arciszewski Albrycht 94, 203, 209, 216
Arciszewski Krzysztof 160, 202
Arquien d' Marianna, zob. Wielopolska Marianna
Arystofanes 166
August II Sas Wettin, król polski 104, 108–109, 115, 124
August III Sas Wettin, król polski 106
Augustyniak Urszula 107, 124, 131
Aulus Gellius 284
Axer Jerzy 311
- Bajerska Teresa z Żychlińskich 115
Bajerski Wojciech 115
Barłowska Maria 10, 103, 124, 137, 142, 158, 160, 168–169, 173, 206, 222, 234, 240, 264, 275, 282, 290
Bartoszewicz Julian 60
- Batowski Aleksander 288
Bazan Andrzej 9
Bąkowski 28
Bednarek Bogusław 221
Bembus Mateusz 291
Bergowa Maria z Urszembekienów 136, 315
Berk (Berg von Carmel) Władysław Franciszek 69, 315
Béthune de Joanna, zob. Jabłonowska Joanna
Béthune de Maria, zob. Radziwiłłowa Maria
Będińska Elżbieta, zob. Gosławska Elżbieta
Białozor Stanisław 70
Bidzińska Samuelowa, l-o voto Strojnowska 193
Bidziński Samuel 193
Biegańska Katarzyna z Kryszpinów-Kirszensztejnów 61
Biegański Kazimierz 59, 61, 62
Bielińska Teresa, zob. Działyńska Teresa
Bielski Kazimierz 282
Biełozierski Bazyli 12
Bieniaszewski Adam 120
Bieniewska Anna z Gosławskich 188–189, 209, 211

- Bieniewski Bazyli 188–189, 211
 Birkowski Fabian 311–312
 Biskupski Wierzbęta Piotr 306
 Bleszyński Jakub 115
 Błońska Zofia 201
 Błońska Zofia, zob. Arciszewska Zofia
 Bobola Andrzej 34–36, 197–198, 257, 259, 282, 286, 291, 293–294
 Bobola Jan 257
 Bobola Wojciech 71, 74–77, 257, 309
 Bobolina Urszula 257
 Bobrowicz Jan Nepomucen 35, 131
 Bock Friedrich Samuel 160
 Boczyłowic Jakub 100, 157, 223, 309
 Bohomolec Franciszek 16
 Bolestraszycki Samuel 161
 Boniecki Adam 29
 Borek Piotr 103
 Borowski Andrzej 236
 Branicka Katarzyna Scholastyka z Sapiehów 60
 Branicki Stefan Mikołaj 60
 Bruchnalski Wilhelm 9, 11, 13, 157
 Brückner Aleksander 7, 15, 172, 177, 204
 Brzechfianka Katarzyna, zob. Żychlińska Katarzyna
 Brzostowska Joanna, zob. Radziejowska Joanna
 Brzostowska Rachela, zob. Kryszpino-wa-Kirszenstein Rachela
 Brzostowski Konstanty Kazimierz 53, 56
 Buchwald-Pelcowa Paulina 161
 Buczacka Katarzyna, zob. Gulska Katarzyna
 Burdziej Bogdan 124

 Céspedes Baltasar de 280
 Cecylia Renata z Habsburgów, królowa polska 36, 277
 Cezary Franciszek 267, 274
 Chaleccy h. własnego 90
 Chalecki Aleksander 69
 Chalecki Dymitr Józefowicz 70
 Charliński 89

 Chodkiewicz Jan Hieronim 69
 Chodkiewicz Jan Karol 75, 78, 89, 172, 197, 267, 286, 296, 298, 312
 Chodkiewicz Krzysztof 71, 192, 203, 236, 237, 251
 Chodkiewiczowa Elżbieta z Kisków 71, 192, 236
 Chodkiewiczowa Anna Alojza z Ostrogskich 57
 Chodkiewiczowie h. Leliwa 69
 Chomętowska Zofia, zob. Iwańska Zofia
 Chreptowicz 70
 Chreptowiczowie h. Odrowąż 69
 Chrzastowska Anna, zob. Łepkowska Anna
 Chrzastowska Dorota, zob. Sienieńska Dorota
 Chrzastowska Jadwiga z Gosławskich 93, 172, 197, 206, 208, 216
 Chrzastowska Marianna z Kadziłłowskich 128, 129
 Chycka Krystyna, zob. Wiszowata Krystyna
 Chycka z Zieleńskich/Żeleńskich 181, 211
 Chycki Stefan 181, 211
 Ciachowski Jerzy 160, 176, 197–198,
 Cikowska Zofia, zob. Ossolińska Zofia
 Cikowski Krzysztof 202–203
 Cikowski Stanisław, podkomorzy krakowski, ojciec 169
 Cikowski Stanisław, podkomorzyc krakowski, syn 168–172, 174, 195, 202–203, 206, 214–215, 220
 Curtius Ernst Robert 236, 284
 Cynceron (Marcus Tullius Cicero) 167, 218, 236
 Cynarski Stanisław 31
 Czajczyński Wojciech Benedykt 15
 Czarnecka Zofia 22
 Czarnkowska Konstancja z Lubomirskich 94, 136, 278–279
 Czarnkowska Zofia Anna, zob. Opalińska Zofia Anna
 Czarnkowski Franciszek Sędziwój 278

- Czartoryscy h. Pogonia 25, 27, 115, 142
 Czechowicz Agnieszka 276
 Czołowski Aleksander 16
 Czubek Jan 132
 Czyż Jan 70
- Dacka-Górzyńska Iwona M. 277
 Daniłowicz Mikołaj 73
 Daniłowicz Jan 286
 Daniłowiczowa Zofia z Żółkiewskich 34, 286, 293
 Daniłowiczówna Teofila, zob. Sobieska Teofila
 Daniłowiczówna Zofia, zob. Opalińska Zofia
 Dembińska Anna z Turskich 172, 196, 206, 215
 Dembiński (Dębiński) Jan 29–32, 63, 100
 Dembiński Franciszek, chorąży krakowski 159
 Dembiński Franciszek, kasztelan wojnicki 29, 31
 Dembiński Franciszek, syn Franciszka, kasztelana wojnickiego 29
 Dembiński Jan, syn Franciszka, kasztelana wojnickiego 29
 Dembiński Józef 29
 Dembiński Stanisław, sędzia krakowski 96, 206
 Dembiński Stanisław, syn Franciszka, kasztelana wojnickiego 29
 Dembołęcki Wojciech 302
 Dembowski Antoni Sebastian 27, 63–64
 Demianowicz/Damianowcz Samuel 177–181, 205
 Demianowicz Franciszek 177, 179
 Demianowicz Jan 177
 Demianowicz Krzysztof 83, 172, 177, 201–202
 Demianowicz Stanisław 177
 Denhoff Ernest 129
 Denhoff Jerzy Albert 56, 85
 Denhoffowa Zofia z Oleśnickich 11, 129
- Dębieńska/Dembińska Zuzanna 30
 Dębińska Urszula, zob. Mińska Urszula
 Długolecka Zofia z Morsztynów 188–189, 211
 Długolecki Tomasz 188–189, 202, 209, 211
 Długosz Józef 16, 32
 Dobińscy h. Rola 100
 Dobrowolska Wanda 57
 Dolski Jan Karol 62
 Dorohostajska Zofia z Radziwiłłów 74, 172, 196, 198, 301
 Drohojowski Krzysztof Tomasz 15
 Dubas-Urwanowicz Ewa 215
 Dudyczówna Regina, zob. Moskorzowska Regina
 Dürr-Durski Jan 122, 125
 Dworzaczek Włodzimierz 286
 Działyńska Magdalena z Leszczyńskich 43, 48, 49, 50, 55
 Działyńska Teresa z Bielińskich 43, 48, 50, 55,
 Działyński Augustyn 15
 Dziechcińska Hanna 7–9, 113, 119, 312, 315
 Dzięgielewski Jan 162
 Dziwulski Krzysztof 34
- Elert Piotr 144
 Erazm z Rotterdamu 130, 166, 240
 Estreicher Karol 84, 92, 222, 272
- Falniowska-Gradowska Alicja 31
 Ferdynard II Habsburg, cesarz 277, 313
 Ferensberkówna 134, 137
 Filipczak-Kocur Anna 107
 Filipowski Marcin 15, 68, 100, 214, 217, 220, 222, 223, 240–245, 247–256, 258, 260, 262, 264–272, 274–275, 281, 309
 Filonardi Mario 296
 Firlej Henryk 71, 75
 Förster Georg 16
 Fredro Andrzej Maksymilian 56–58, 62–63, 100, 106–107, 314

Fredro Jakub Maksymilian 135–136,
188–189, 313
Fredrowie h. Bończa 62
Fulińska Agnieszka 276, 280

Gajewski Wojciech 86
Gałęcki Franciszek 118
Gašiorowski Antoni 31, 128
Gembicki Piotr 88, 288
Gembicki Wawrzyniec 12, 71, 75, 142
Giedroyc Zygmunt 70
Giełgud Andrzej Kazimierz 42
Glinka Franciszek 32, 57, 62, 107
Głębicka Ewa Jolanta 284
Gniński Jan 38–40, 63, 306
Gniński Krzysztof 39
Gnoiński Jan 184, 210
Goliński Zbigniew 311
Gołębiowski Łukasz 26
Gorecki Wojciech Józef 281
Goryszowska Regina, zob. Rusicka Regina
Goryszowski Andrzej 212
Gorkowski Albert 9, 156
Gosiewski Krzysztof 135, 139
Gosławscy h. Oksza 213, 218
Gosławska Anna, zob. Bieniewska Anna
Gosławska Elżbieta z Będlińskich
1-o voto Cyrylowa Taszycka 205
Gosławska Jadwiga, zob. Chrzastowska Jadwiga
Gosławski Adam 160, 174, 176, 188–
189, 199–200, 202–205, 208, 211,
215
Gosławski Andrzej 159, 173, 176,
189–190, 199, 200, 205, 208, 212
Gostomska Zofia z Tęczyńskich 94,
182
Gostomski Jan 94, 182
Górnicki Łukasz 276
Górska Urszula 93
Gradowski Franciszek 70
Grekówna Jadwiga, zob. Kuroszowa Ja-
dwiga
Grodziecki Adam 38, 177, 301–302

Grzebień Ludwik 83
Grześkowiak Radosław 93, 122–123,
201–202
Grzymułtowski Krzysztof 11, 56, 126
Gulska Katarzyna z Buczackich 176,
183–184, 201, 304
Gulski Stanisław 183–184
Gustaw II Adolf, król szwedzki 297

Halkiewicz-Sojak Grażyna 124
Hankiewicz Jan Kazimierz 309
Hannibal 22
Hennicki Jakub Stanisław 82–85, 173
Herburt Szczęsny 86, 92
Herburtówna Konstancja, zob. Sapie-
żyna Konstancja
Herburtówna Regina, zob. Żółkiewska
Regina
Hernas Czesław 311
Hiob, bibl. 227
Hlebowicz Jan 70
Hlebowicz Jerzy Karol 39, 69, 71, 89
Hlebowicz Mikołaj 70
Hlebowiczowa Katarzyna z Radzi-
wiłłów 69, 71, 89, 91
Hlebowiczowie h. Leliwa 70
Horacy (Quintus Horatius Flaccus)
132, 279
Humiecki Stefan 31, 108

Łowska Ewa z Wesslów 145
Łowski Albert (Wojciech) wnuk 144,
146, 148–149, 154
Łowski Albert (Wojciech), kasztelan
wiski 139, 142–143, 147–148, 154
Łowski Aleksander 145
Łowski Feliks 144
Łowski Jakub 144–148
Łowski Piotr 145
Iwanicki Bohdan 161
Iwanicki Paweł 160
Iwanicki Tobiasz 173
Iwańscy h. Jastrzębiec 177
Iwańska Zofia z Chomętowskich 201
Iwański 201

- Jabłonowska Anna, zob. Leszczyńska Anna
- Jabłonowska Jadwiga, zob. Krasińska Jadwiga
- Jabłonowska Joanna *de domo* de Béthune 19, 24, 41, 49, 52, 56
- Jabłonowska Marianna z Kazanowskich 40, 41, 49, 55
- Jabłonowski Aleksander 11
- Jabłonowski Jan Stanisław 19, 57, 92, 108, 118, 127
- Jakub Kettler, książę kurlandzki 46–47, 54
- Jan Albert Waza, królewicz polski 135
- Jan II Kazimierz Waza, król polski 38, 57, 82, 127, 135, 285, 287–288, 295, 305–306
- Jan III Sobieski, król polski 30, 36–37, 39, 43, 44, 50, 62, 106, 117, 122, 127, 129, 282, 284, 290, 313
- Janik Michał 9, 11, 312
- Jarczykowa Mariola 16, 278
- Jarmolik Włodzimierz 215
- Jarosiński Zbigniew 311
- Jezerzyński 70
- Jezus Chrystus 212
- Jędrzejowczyk Maciej 291
- Jordan 73–76, 196, 260, 309
- Judycka Justyna, zob. Sołtanowa Justyna
- Jurewicz Oktawiusz 132
- Juszyński Hieronim 160
- Kaczorowski Włodzimierz 162
- Kadziłłowscy h. Ogończyk 128
- Kadziłłowska Konstancja 128
- Kadziłłowska Marcjanna, zob. Łącka Marcjanna
- Kadziłłowska Marianna, zob. Chrzastowska Marianna
- Kadziłłowski Jan 128
- Kadziłłowski Józef 128
- Kalinowska Urszula z Ossolińskich 89
- Kalińska Zofia, zob. Stadnicka Zofia
- Kaniewska Irena 205
- Karaczon Mikołaj 70
- Karnkowski Dadźbóg [?] 74, 77
- Karol Ferdynand Waza, królewicz polski 136
- Karol Gustaw, król szwedzki 154
- Karpiński Adam 7–9, 17, 65, 119, 123, 222, 316
- Kawecka-Gryczowa Alodia 302
- Kaweczyński Aleksander 70
- Kazanowska Marianna, zob. Jabłonowska Marianna
- Kersten Adam 302
- Kettler Jakub 54
- Kierdej 182
- Kierdej Władysław 71, 88
- Kiszczanka Elżbieta, zob. Chodkiewiczowa Elżbieta
- Kiszczyna Helena z Leśniowolskich 172, 195, 198
- Klaudian (Claudius Claudianus) 122, 132
- Kleczkowski Jarosz (vel Wojciech, vel Stanisław) 85, 301, 306, 313
- Kmicic Kazimierz 59, 61–62
- Kmicicowa Rozalia z Koziellów Poklewskich 61–62
- Kobierzycki Stanisław 285, 289, 295
- Kochanowska Ewa, zob. Owadowska Ewa
- Kochanowski Jan 135, 206
- Kochlewski Piotr 176–177, 183, 188
- Kochowski Wespazjan 11
- Kociell Michał Kazimierz 61
- Kołodziej Robert 165
- Kołożebski, właśc. Kołożebski Adam 149
- Komornicki Hieronim 58
- Komorowska Krystyna, zob. Wielopolska Krystyna
- Komorowski Jan [?] 74, 196, 237, 255, 257, 309
- Konarska zob. Strzałkowska
- Konarski Stanisław 11, 16
- Konieczpolska Zofia 84
- Konieczpolski Aleksander 35
- Konieczpolski Stanisław 35, 305, 315
- Konstancja z Habsburgów, królowa polska 142

- Kopciowie h. Kroje 78
 Kopciówna Anna, zob. Wołowiczowa Anna
 Kopeć Jan 105
 Korecka Anna Marcella, zob. Rakowska Anna Marcella
 Korecki Samuel Karol 84
 Kornelia (Cornelia, córka Scypiona Afrykańskiego st.) 218
 Korolko Mirosław 9, 162, 311
 Korpanty Józef 218
 Korzeniowski Józef 204
 Kosińska Marianna 30
 Kosiński Adam Amiklar 146, 210
 Kossakowscy h. Korwin 146
 Kossakowski Andrzej 146
 Kossakowski Jan 146
 Kossakowski Mikołaj 146
 Kossakowski Nikodem 69
 Kossakowski Władysław 156
 Kossowski Aleksander 205
 Kostczanka Anna, zob. Ostrogska Anna 172
 Kot Stanisław 208, 212
 Kotorski Andrzej 70
 Kowalska Anna z Żychlińskich 115
 Kowalski Jacek 304
 Kowalski Mikołaj 115
 Kozłówna Rozalia, zob. Kmicicowa Rozalia
 Krasicka Urszula 19
 Krasińscy h. Ślepowron 179–180, 204, 257
 Krasińska Jadwiga z Jabłonowskich 20
 Kriegerseisen Wojciech 3
 Kromer Marcin 307
 Krukienicki Wincenty 159
 Kruszyna 84, 277, 280
 Kryski Szczęsny (Feliks) 38, 56, 71, 73–77, 82, 86, 89, 92–94, 111, 134, 141, 157, 168, 180, 182, 196, 215, 219, 222, 226, 237, 247, 252–257, 259–260, 262, 264–265, 267–271, 285–286, 288, 296, 300–301, 309, 313–314
 Kryszpin Kirszenstein Andrzej 59–61
 Kryszpinowa-Kiszenstein Rachela z Brzostowskich 60–61
 Kryszpinówna-Kirszenstein Katarzyna, zob. Biegańska Katarzyna
 Kryszpinówna-Kirszenstein Maria Elżbieta, zob. Opacka Maria Elżbieta
 Krzycki Andrzej 92
 Kuchta Joanna 221
 Kuczevska 149–152
 Kuczman Kazimierz 84
 Kulecki Michał 215
 Kunicki Michał 56
 Kupisz Łukasz 84
 Kupść Bogumił Stanisław 18
 Kurosz Stanisław 94, 185–186, 202–203
 Kuroszowa Jadwiga z Greków 94, 185–186
 Kwintylian (Marcus Fabius Quintilianus) 8–9, 156
 Lachowscy h. Jastrzębiec 146
 Lachowski Hieronim-Franciszek 146
 Lanckorońska z Owadowskich Katarzyna [?] 68, 183, 201, 210–211, 215–216, 244, 246
 Lanckoroński Krzysztof 183, 201, 210, 244
 Lasocińska Estera 123, 276
 Lasocka z Górskich Urszula 93, 192
 Lasocki Olbracht Adrian 93, 192
 Laurer Jan Christian 309
 Lausberg Heinrich 9, 156
 Lenart Mirosław 208
 Leopold I Habsburg, cesarz 40
 Leszczyńska Anna z Jabłonowskich 44
 Leszczyńska Magdalena, zob. Działyńska Magdalena
 Leszczyńska Zofia z Wiśniowieckich 127
 Leszczyńska Zofia z Zienowiczów 40
 Leszczyński Andrzej 145, 285, 287–289, 292, 295, 300
 Leszczyński Bogusław 38, 86, 103, 108, 125, 179, 285–289, 295, 299, 305

- Leszczyński Jan, podkanclerzy koronny 39
- Leszczyński Jan, starosta ostrzeszowski 40
- Leszczyński Rafał, wojewoda bełski 163
- Leszczyński Rafał, wojewoda poznański 40, 41–56, 63, 120, 126, 219
- Leśniowska Helena, zob. Kiszczyna Helena
- Lichański Jakub Zdzisław 9, 221, 311
- Lipsius Justus 241, 274, 276
- Lipski Jan 71, 89, 277, 281, 285–286, 288–289, 292, 295–297, 305
- Lisiecki Andrzej 91, 142
- Lityński Adam 30
- Lubieniecka Maryna, zob. Łachowska Maryna
- Lubieniecki Andrzej 91, 159
- Lubieniecki Krzysztof 173
- Lubieniecki Marek 177
- Lubieniecki Paweł 182, 211
- Lubieniecki Stanisław 156, 174, 182, 189, 211
- Lubomirska Helena Tekla z Ossolińskich 16
- Lubomirska Konstancja, zob. Czarnkowska Konstancja
- Lubomirski Aleksander Michał 16, 296
- Lubomirski Jerzy 88, 176, 201, 295, 301–302, 305–306
- Lubomirski Joachim 74, 76, 77, 265, 267
- Lubomirski Sebastian 268
- Lubomirski Stanisław 57, 305
- Lubomirski Stanisław Herakliusz 57, 86, 118, 119, 122, 126, 127, 313
- Łabęcka Dorota z Michowskich 94, 186, 216, 219
- Łabęcki Jan 94, 186, 216, 219
- Łachowska Maryna z Lubienieckich 182, 211
- Łachowski Dawid 94, 182, 211, 216
- Łasicki Aleksander 62
- Łazińska Barbara ze Szlichtyngów 180, 193, 212
- Łaziński 193, 212
- Łącka Marcjanna z Kadziłłowskich 128
- Łepkowska z Chrzastowskich Anna 185, 209, 211
- Łepkowski Jan 185, 211
- Łętowski Stanisław 30, 32
- Łosiewski Chrystian 282
- Łoski Alojzy 100
- Łosowski Władysław 282
- Łossowski 38
- Łubieński Maciej 135
- Łubieński Stanisław 134–137, 277, 306
- Łuszkowska Jadwiga, zob. Wypyska Jadwiga
- Łyszczynski Kazimierz 48, 50, 55, 120
- Maciejowski Bernard 71, 73–75
- Makarowicz Hrehory 70
- Małachowska Aleksandra z Żeleckich, zob. Żelecka Aleksandra
- Małachowski Jan 117, 126
- Małachowski Stanisław 19
- Małecki Antoni 12, 157
- Maniliusz (Marcus Manilius) 237
- Marciniak Ryszard 15
- Marcjalis (Marcus Valerius Martialis) 132
- Maria Kazimiera *de domo* d'Arquien, królowa polska 18, 19, 41
- Markiewicz Henryk 9, 303, 313
- Markowska Barbara 305
- Massalski Fedor Iwanowicz 70
- Massalski Michał 108
- Mazurek Bożena 16–17, 66, 124
- Mazurkiewicz Roman 223
- Mecherzyński Karol 9, 11, 157
- Meller Katarzyna 304
- Mężyński Andrzej 304
- Miaskowski Wojciech 86
- Michał Korybut Wiśniowiecki, król polski 307
- Michałowska Teresa 311
- Michałowski Jakub 173, 214
- Michowska Dorota, zob. Łabęcka Dorota
- Mielecki Mikołaj 176, 183, 184, 304

- Mierzyńska Hieronimowa [?] ze Szlich-
tyngów 174
- Mierzyńska Maryna 191, 201
- Mijkowski Jacek 223
- Mikołajewska Zofia ze Słonków 69
- Mikołajewski Jerzy 69, 70
- Mińska Anna [?] 74–76, 196, 262
- Mińska Urszula z Dębińskich 262
- Miński Stanisław 262–263
- Młocki Jan Karol 16
- Mniszchowie h. własnego 180, 202
- Mniszech 242–243
- Mniszech Andrzej 72
- Mniszech Józef 35
- Modrzejowski Andrzej 19
- Mohilanka Maria, zob. Radziwiłłowa
Maria
- Mohiła Piotr 138
- Morsztyn Hieronim 8–9, 135, 201
- Morsztyn Jan 203, 216, 218
- Morsztyn Jan Andrzej 8, 9, 108
- Morsztyn Krzysztof 94
- Morsztyn Krzysztof, starosta filipowski
176, 199–200, 206
- Morsztyn Maksymilian 190–191
- Morsztyn Stefan 188–189, 211
- Morsztyn Zbigniew 8
- Morsztynowa Agnieszka z Arciszew-
skich 203
- Morsztynowa Zofia z Moskorzowskich
190–191
- Morsztynowie h. Leliwa 218
- Morsztynówna Anna 189
- Morsztynówna Małgorzata, zob. Wi-
szowata Małgorzata
- Morsztynówna Teofila, zob. Rejowa
Teofila
- Morsztynówna Zofia, zob. Długołęcka
Zofia
- Morus Tomasz 258
- Morzowski Piotr 176, 198, 200
- Moskorzowscy h. Piława 210, 212
- Moskorzowska Jadwiga z Sienińskich
184–185, 209–210, 216
- Moskorzowska Regina z Dudyczów
189–190, 212
- Moskorzowska Zofia, zob. Morsztyno-
wa Zofia
- Moskorzowski Andrzej 68, 83, 93, 94,
134, 137, 141–142, 155–168, 171–
220, 222, 242–244, 271, 314–315
- Moskorzowski Hieronim 156, 160
- Moskorzowski Jan 83, 94, 176–177,
182, 184–185, 189, 191, 202–203,
210
- Muszyńska Krystyna 18, 90, 174, 262,
296
- Mycielska Anna 128
- Mycielska Katarzyna, zob. Żychlińska
Katarzyna
- Mycielska Teresa, zob. Skarszewska
Teresa
- Mycielski Adam 128
- Mycielski Andrzej 128
- Myszkowski Zygmunt 73
- Naborowski Daniel 66, 202–203
- Nadolski Bronisław 221
- Nagielski Mirosław 13, 139
- Narbutówna, właśc. Kownacka z Nar-
buttów 68
- Niemcewicz Julian Ursyn 11
- Niemira Antoni 35
- Niemira Stanisław 35
- Niemirydz Jerzy 103, 108, 160, 208
- Niemirydz Stefan 160
- Niesiecki Kasper 11, 35, 131, 157
- Nieżuchowska 42, 43, 50, 54
- Nimira/Niemira Bazyl 70
- Nizio Krystyna 304
- Nowacki Dariusz 84
- Nowak Zbigniew Jerzy 10
- Nowicka-Jeżowa Alicja 311
- Nowodworski Bartłomiej 35–36, 89,
286, 291, 293, 312
- Oborski Samuel 181–182
- Obremski Krzysztof 124
- Ocieczek Renarda 16, 66, 117, 124,
222, 304
- Ogińska Agnieszka, właśc. Marianna
z Pieniążków 252

- Ogińska Konstancja z Wielopolskich 127
- Ogiński Dymitr 252
- Ogiński Marcjan Aleksander 40, 60
- Ogonowski Zbigniew 162, 165
- Okoń Jan 206
- Oktawian August, cesarz rzymski 167
- Oleśnicka Zofia, zob. Denhoffowa Zofia
- Olszowska Petronela z Wołuckich 306
- Olszowski Andrzej 38, 305–308
- Olszowski Hieronim 305–306
- Opacka Maria Elżbieta z Kryszpinów-Kirsensteinów 39
- Opacki Wojciech 39
- Opalińska Zofia Anna z Czarnkowskich 42, 47, 49, 52, 56
- Opalińska Zofia z Daniłowiczów 286
- Opaliński Edward 128
- Opaliński Kazimierz Jan 118
- Opaliński Krzysztof 305
- Opaliński Łukasz mł. 14, 136, 285–287, 297, 299, 305
- Opaliński Łukasz st. 105, 285–286, 288, 295, 299
- Orzechowska Joanna z Szumowskich 19
- Orzechowski Jan 19
- Orzechowski Stanisław 166
- Orzeszkówna Zofia, zob. Piekarska Zofia
- Osiecka Elżbieta, zob. Żychlińska Elżbieta
- Osiecki Sebastian 115
- Ossolińscy h. Topór 32
- Ossolińska Urszula, zob. Kalinowska Urszula
- Ossolińska Zofia z Cikowskich 168
- Ossoliński Jerzy 11, 15–16, 31, 36, 38, 63, 84–86, 88–90, 94, 105, 112, 136–137, 155, 157, 162, 168–170, 172, 173, 177, 179, 195, 202, 216, 220, 277–279, 281, 285–289, 292, 295–296, 298–299, 304, 310, 313–315
- Ossoliński Józef Maksymilian 11, 17
- Ossoliński Zbigniew 92
- Ostrogska Anna Alojza, zob. Chodkiewiczowa Anna Alojza
- Ostrogska Anna z Kostków 172, 180, 195, 294
- Ostrogska Eleonora, zob. Radziwiłłowa Eleonora
- Ostrogska Katarzyna, zob. Zamoyska Katarzyna
- Ostrogski Aleksander 127
- Ostroróg Mikołaj 278, 301, 306
- Ostrowski Jan K. 84
- Ostrowski-Danejkwicz Jan 11, 13, 90, 101, 103–106, 108, 125, 157, 221, 315
- Otwinowscy h. Trąby 174
- Owadowska Ewa z Kochanowskich 210
- Owadowska Katarzyna [?], zob. Lanczorońska Katarzyna
- Owadowska Zuzanna, zob. Wołucka Zuzanna
- Owadowski Filip 210
- Ożarowski Jerzy 108
- Pac Aleksander 70
- Pac Krzysztof 40
- Pac Mikołaj 69, 315
- Pac Stanisław 69
- Pac Stefan 36, 71, 86, 89–91, 108, 172, 177, 197–198, 236–237, 278, 288, 296
- Pacowa Anna Marcybella z Rudominów 69
- Pacowa Krystyna z Sapiechów 105
- Pacowa Tekla Konstancja z Wołowiczów 60
- Pacowie h. Gozdawa 69
- „pani sanocka” 71, 74–75
- „panna płocka” 181–182
- Partyka Joanna 7, 14, 15, 113, 277
- Parzniewski Adam 73
- Paweł św. apostoł 208, 230, 237
- Pawlak Wiesław 277
- Pelc Janusz 7, 9, 135
- Pelczar Roman 57
- Pencakowski Paweł 84
- Petrarka Franciszek 150, 153

- Pęćławska z Oborskich Agnieszka 182–183
 Pęćławski Wojciech 182–183
 Pęski Walenty 32
 Pfeiffer Bogusław 124
 Piasecki Hieronim 71
 Piekarska Zofia z Orzeszków 69
 Piekarski Krzysztof 69
 Pielgrzymowski Eliasz 70
 Pieniążek Jan 127
 Pieniążkówna Agnieszka, właśc. Marianna, zob. Ogińska Agnieszka
 Pietrzyk Zdzisław 212
 Piotrkowczyk Andrzej 135, 138
 Pirożyński Jan 236
 Pisarski Jan 11–12, 20, 38, 85, 100–101, 103, 105, 108–109, 157, 222–223, 282–286, 289–297, 300–310
 Pistorius Szymon 177
 Plaut (Titus Maccius Plautus) 21
 Pliniusz Młodszy (Caius Plinius Caecilius Secundus) 236
 Płachińska Krystyna 88, 311
 Pocijówna Krystyna, zob. Sapieżyna Krystyna
 Pollak Roman 276, 312, 315
 Połubińska Anna, zob. Radziwiłłowa Anna
 Popłatek Jan 257
 Potoccy h. Pilawa 22, 34
 Potocka Anna, zob. Rzewuska Anna
 Potocka Elżbieta, zob. Sobieska Elżbieta
 Potocka Katarzyna, zob. Wielopolska Katarzyna
 Potocka Zofia z Czarneckich, zob. Czarnecka Zofia
 Potocki Jan 71, 73–76
 Potocki Michał 22
 Potocki Paweł 11
 Potocki Szczęsny 58
 Potocki Teodor 109
 Potocki Wacław 7, 8, 208
 Prażmowski Mikołaj 306
 Próchnicki Andrzej 138
 Przyboś Adam 39, 88, 136, 144, 159, 162, 287
 Przychocki Gustaw 21
 Przyjemski Stanisław 86, 89–90, 288
 Przyppkowska Anna, zob. Stadnicka Anna
 Przyppkowska Zofia z Kalińskich 193–194
 Przyppkowski Samuel 94, 165, 176, 181–182, 185–186, 194, 202
 Przyppkowski Stefan 203,
 Przyppkowski Wacław 193–194
 Pułaski Franciszek 179, 180
 Radau Michał 70, 312
 Radziejowska Joanna z Brzostowskich 24
 Radziejowski Hieronim 83, 179, 285, 287–288, 295, 305
 Radziejowski Michał Augustyn 40, 108, 119, 129, 130
 Radziwiłł Albrycht Stanisław 26, 88–90, 92, 144, 162, 287, 306
 Radziwiłł Albrycht Władysław 181
 Radziwiłł Aleksander Ludwik 26, 69, 89, 93, 181, 191
 Radziwiłł Jan Albrycht 172, 194
 Radziwiłł Janusz I 89, 92, 142, 302
 Radziwiłł Janusz II 85, 138, 303
 Radziwiłł Krzysztof 68, 70, 84–85, 89, 92, 104–105, 107–108, 157, 163, 165, 168, 172, 176–177, 179, 181–182, 188, 194, 198, 202, 277–279, 281, 302–303, 313–314
 Radziwiłł Michał Kazimierz 25, 26, 39, 63
 Radziwiłł Zygmunt 69
 Radziwiłłowa Anna z Połubińskich 59–60
 Radziwiłłowa Anna z Zienowiczów 181
 Radziwiłłowa Eleonora z Ostrogskich 69
 Radziwiłłowa Maria *de domo de Béthune* 19
 Radziwiłłowa Maria z Mohiłów 138
 Radziwiłłowa Tekla z Wołowiczów 69, 89, 93, 181, 191
 Radziwiłłowa Zofia ze Słuckich 77

- Radziwiłłowie h. Trąby 69, 86, 91, 92, 108, 111, 205, 278, 315
- Radziwiłłówna Elżbieta, zob. Sapieżyna Elżbieta
- Radziwiłłówna Katarzyna, zob. Hlebowiczowa Katarzyna
- Radziwiłłówna Zofia, zob. Dorohostajska Zofia
- Rakowska Anna Marcella z Koreckich 139
- Rakowski Jan ojciec, podkomorzy wiśki 139
- Rakowski Jan syn, dziekan łomżyński 139
- Rakowski Jan Wojciech 139
- Rakowski Samuel Dominik 139
- Rakowski Stanisław 133–140
- Rakowski, rotmistrz królewski 70
- Rej Andrzej 176, 194, 209
- Rej Mikołaj 7, 312
- Rejowa Teofila z Morsztynów 194, 209
- Remiszewski, właśc. Romiszewski Jan 74
- Roski Adam 70
- Rossowski Jan 290–291
- Roszak Stanisław 16, 66, 100, 114, 115
- Rożyński Roman 196
- Różycki Edward 16
- Różycki Stanisław 216
- Różycki Wojciech 82
- Ruar Marcin 205
- Rubinkowski Jakub Kazimierz 124
- Rudominowa Felicjanna z Wołowiczów 69
- Rudominówna Anna Marcybella, zob. Pacowa Anna Marcybella
- Rupniewska Jadwiga, zob. Suchodolska Jadwiga 209
- Rupniewski Jan 176, 193, 212
- Rusicka Regina z Goryszowskich 189, 190, 212
- Rusicki Krzysztof 189, 190, 212
- Rusiecki Mikołaj 212
- Ryba Renata 17, 222
- Rychlewicz Bazyl 277
- Rynduch Zbigniew 58
- Rzeczyccy h. Janina 215
- Rzeczycki Andrzej Kazimierz 215
- Rzewuska Anna z Potockich 22, 84
- Rzewuski Józef Seweryn 84
- Rzewuski Michał Florian 22
- Sakowicz Kaliskt (Kasjan) 81, 221–231, 233–235, 240, 249, 271, 308
- Sandius Krzysztof 212
- Sanguszko Paweł 106
- Sanguszkowie h. Pogoń
- Sanguszkówna [?] 39
- Sapieha Aleksander 66
- Sapieha Benedykt 105–106
- Sapieha Jan Fryderyk, kanclerz WKsL 106
- Sapieha Jan Fryderyk, pisarz polny koronny 105
- Sapieha Jan Stanisław 70, 89, 278
- Sapieha Kazimierz Jan Paweł 52, 56, 105, 106
- Sapieha Kazimierz Leon 89–90, 296
- Sapieha Krzysztof Mikołaj 68, 89, 105, 277, 279, 303
- Sapieha Krzysztof Stefan 69
- Sapieha Lew Iwanowicz 70, 278
- Sapieha Mikołaj 105
- Sapieha Paweł 101
- Sapieha Paweł Jan 39
- Sapieha Paweł Stefan 90
- Sapiehowie h. Lis 90, 105, 106, 108–109, 111
- Sapieżanka Katarzyna Scholastyka, zob. Branicka Katarzyna Scholastyka
- Sapieżanka Krystyna, zob. Pacowa Krystyna
- Sapieżyna Elżbieta (Halszka) z Radziwiłłów 71, 74–75
- Sapieżyna Gryzelda z Wodyńskich 278
- Sapieżyna Katarzyna z Woynów 69
- Sapieżyna Konstancja z Herburtów 105
- Sapieżyna Krystyna z Pocijów 70
- Sarbiewski Maciej Kazimierz 135
- Sarbiewski Stanisław 137, 142, 155, 168–169, 173, 315

Sarnowski Stefan 117, 306
 Sawicki Stanisław 9
 Schlieben de Joanna, zob. Zawadzka
 Joanna
 Seneka (Lucius Annaeus Seneca) 264
 Sędzicka 44
 Sibeneicher Jakub 291
 Sidonius (Caius Sollius Modestus
 Apollinaris Sidonius) 236
 Siekielowicz Wojciech 282
 Siekierzyński h. Kościeszka 16
 Siemichowska Anna, zob. Sternacka
 Anna
 Siemichowski Bartłomiej 174–177,
 179, 181, 204–205
 Sieniawska Eufrozyna 36
 Sieniawski Mikołaj 286, 292–293
 Sieniawski Prokop 286, 293
 Sienieńska Dorota z Chrzastowskich
 172, 197, 202, 205, 208, 214, 216
 Sienieńska Jadwiga, zob. Moskorzow-
 ska Jadwiga
 Sienieński Jakub 157, 164, 174, 176,
 198, 200, 205, 210
 Sieniuta Piotr 185, 203, 209, 211
 Sieniutowa Jadwiga z Wilamów 185,
 211
 Sierakowska Anna z Przypkowskich
 193, 194, 212
 Sierakowski Aleksander 177
 Sierakowski Stanisław 193–194, 209,
 212
 Sitkowa Anna 17, 275
 Skarbek 184, 209, 211
 Skarbkowa z Krzepickich 184, 211
 Skarszewska Teresa z Mycielskich 128
 Skarszewski Mikołaj 128
 Skumina Janusz 68, 89
 Skwara Marek 10, 221, 223, 255, 264,
 290, 311
 Skwarczyńska Stefania 131
 Słonzanka Zofia, zob. Mikołajewska
 Zofia
 Słucka Zofia, zob. Radziwiłłowa Zofia
 Słuszka Aleksander 181
 Słuszka Władysław Dadzibóg 277
 Smoleńska Barbara 90, 174
 Sobiescy h. Janina 285, 293
 Sobieska Elżbieta z Potockich 23–24
 Sobieska Teofila z Daniłowiczów 34,
 36, 286
 Sobieski Jakub 32–36, 38, 63–64, 75,
 78, 84, 88–89, 93, 105, 136, 141,
 157, 168, 172, 176–177, 179–180,
 184–185, 195, 197–199, 219, 230,
 242–243, 254, 278, 282, 284–285,
 287, 289–296, 303, 305, 307,
 310–313, 315
 Sobieski Marek 36
 Socyn Faust 160, 206
 Sokoliński Jerzy 70
 Sokołowski Wojciech 107
 Solon 239
 Sołtan Michał Lew 60, 61
 Sołtanowa Justyna 61
 Stadniccy h. Śreniawa 177
 Stadnicka Agnieszka 201
 Stadnicka z Kalińskich Zofia 193, 212
 Stadnicki Samuel 193, 212
 Stadnicki Stanisław 92
 Stadnicki Walerian 191, 201
 Staniszewski Wojciech 89
 Stankiewicz Jan 70
 Stankiewicz Mikołaj 88
 Starnawski Jerzy 62, 166
 Starowolski Szymon 11, 157, 267, 284,
 312
 Stefan Batory, król polski 82, 85
 Stefanyk Wasyl 16
 Stegman Laurenty 213
 Stephanides Melchior 138
 Sternacka Anna z Siemichowskich 174
 Sternacki Jan 197–199
 Stetkiewiczówna, zob. Szczuczyna
 Strzałkowska z Konarskich 94, 183–
 184, 211, 218
 Strzałkowski Jan 94, 183–184, 209,
 211, 216, 218
 Strzałkowski Piotr 198
 Suchodolska 177
 Suchodolska Jadwiga z Rupniowskich
 193, 211–212

- Suchodolski Adam 160
Suchodolski Mikołaj 193, 211–212
Suchodolski Piotr 160
Suchojad Henryk 32
Szczawiński Jakub 282, 290–291
Szczawiński Jan Szymon 285, 289, 301
Szczotka Stanisław 160, 177
Szczucki Lech 212
Szczuczyna ze Stetkiewiczów 60
Szczuka Michał Jan 60
Szczuka Stanisław 59, 62, 122–124
Szczytnicki/Szylnicki, właśc. Silnicki Zbigniew 198, 200
Szegda Mirosław 223
Szeliga Jan 223
Szeliska, zob. Tołokońska
Szemberg Teofil 291
Szemet Jan 70
Szlichtyng Jan 201
Szlichtynianka Barbara, zob. Łazińska Barbara
Szlichtynianka, zob. Mierzeńska 174
Szmalc Walenty 174
Szpot Ignacy 282
Szyber Radosław 302
Szumowska Joanna, zob. Orzechowska Joanna
Szyrma Grzegorz 16
Szymowie h. Lubicz 16
Szyzkowski Marcin 36, 89, 135, 137, 172, 286, 299
- Świetlicki Stefan 160
- Taranowski Krzysztof 125, 126
Tarło Kazimierz 19
Tarłowa Ludwika z Żeleńskich, zob. Żelecka Ludwika
Tarnowska Anna z Zawiszów 60–61
Tarnowski Jan 71, 73–75, 82, 86, 89, 286, 300
Tarnowski Piotr Amor 59, 60–61
Taszycki Cyrulus 174
Tazbir Janusz 159, 165, 206
Textor Jan Jakub 19
- Tęczyński h. Topór 96, 266
Tęczyńska Zofia, zob. Gostomska Zofia
Tęczyński Andrzej 74, 77, 196, 255, 264, 266
Tęczyński Jan 266
Tęczyński Stanisław 196, 197, 199, 294
Thur Aleksander 151
Tolibowski Wojciech 144
Tołokońska z Szeliskich 60
Tołokoński 60, 62
Trawicka Zofia 32
Trembecki Jakub Teodor 15, 172, 177, 204–205
Trębska Małgorzata 10, 17–21, 59, 66, 70, 78–80, 96, 118, 148, 155, 174, 209–210, 214, 216–217, 221–223, 225, 226, 234, 236–237, 240, 242, 251, 252, 281–282, 304, 311, 313–314, 316
Tryzna Marcin 89
Tryznina Krystyna z Wołowiczów 83
Trzebicka Zofia ze Zdzichowskich 128
Trzebicki Andrzej 83, 105, 127, 135–136, 277, 281
Trzebicki Wojciech 128
Trzebiński Aleksander 88, 176, 182–183, 285, 288, 300
Trzynadłowski Jan 9
Turska Anna, zob. Dembińska Anna
Twardowski Kasper 202
Twardowski Samuel 304
Tymantes 202
Tymoteusz, uczeń św. Pawła 208
Tyszkiewicz Antoni 82, 296
Tyzenhau Benedykt 108–109
- Ubysz Stanisław 304
Urban VIII, papież 15, 31, 277
Urban Wacław 158, 163, 165, 168
Urszembekienówna Maria, zob. Bergowa Maria
Uruski Seweryn 146, 210
Urwanowicz Jerzy 215
- Walińska Marzena 17

- Warszzycka z Wiśniowieckich Helena
 93, 184–185
 Warszzycki Jan 93, 184–185
 Wazowie, dynastia 82
 Wdziekoński Szymon 151
 Weintraub Wiktor 7, 312
 Wejher Marcin 71, 73–76
 Wereszczyński Józef 275
 Wergiliusz (Publius Vergilius Maro)
 236, 240
 Wessłówna Ewa, zob. Hłowska Ewa
 Wężyk Jan 13
 Wieczorkowicz Jan 272
 Wielopolscy h. Starykoń 127
 Wielopolska Katarzyna z Potockich
 42, 50, 51, 55
 Wielopolska Konstancja, zob. Ogińska
 Konstancja
 Wielopolska Krystyna z Komorow-
 skich 127
 Wielopolska Marianna *de domo* d'Ar-
 quien 57, 127
 Wielopolski Jan 54, 57, 119, 126–127
 Wielopolski Ludwik 42, 125–127
 Wielowiejski Aleksander 240
 Wierzbicka Anna 141
 Wiesiołowski Krzysztof 89, 93, 177,
 181, 192, 301
 Wietor Hieronim 92
 Wilamowa 174
 Wilamówna Jadwiga, zob. Sieniutowa
 Jadwiga
 Wilczkowska z Wilgów 146
 Wilczyńska Małgorzata 305
 Wilga Mikołaj 146
 Wilgowie h. Bończa 146
 Wiszowata Krystyna z Chyckich 176,
 182–183
 Wiszowata Małgorzata z Morsztynów
 176, 182–183, 201,
 Wiszowaty Andrzej 160, 176, 197, 199,
 215
 Wiśniowiecka Gryzelda z Zamoyskich
 36, 89
 Wiśniowiecka Helena, zob. Warszzycka
 Helena
 Wiśniowiecka Zofia, zob. Leszczyńska
 Zofia
 Wiśniowiecki Dymitr 127
 Wiśniowiecki Michał Serwacy 106
 Witowska Teresa, zob. Załuska Teresa
 Wizemberkówna Domicella, zob. Wo-
 jakowska Domicella
 Władysław II Jagiełło, król polski
 117
 Władysława IV Waza, król polski 34,
 82, 105, 127, 135, 142, 160, 162,
 167, 215, 202, 266, 287–288, 292,
 298–299, 313
 Włodarski Aleksander 146, 210
 Wodyńska Gryzelda, zob. Sapieżyna
 Gryzelda
 Wojakowska Domicella z Wizember-
 ków 30
 Wojakowski Franciszek 30
 Wojna Benedykt 70
 Wojna Gabriel 70
 Wojsznarowicz Kazimierz Jan 15, 100,
 138, 149–153, 272–282, 308–309
 Wolczkiewicz 82
 Wołowicz Eustachy 36, 172, 190, 198,
 277–278
 Wołowicz Iwan Iwanowicz 78
 Wołowiczowa Anna z Kopciów 78
 Wołowiczowie h. Bogoria 78
 Wołowiczówna Krystyna, zob. Tryźni-
 na Krystyna
 Wołowiczówna Tekla Konstancja, zob.
 Pacowa Tekla Konstancja
 Wołowiczówna Tekla, zob. Radziwiłło-
 wa Tekla
 Wołodkowiec 59
 Wołucka Zuzanna z Owadowskich
 210
 Wołucki Filip 210
 Wosiński Antoni 100, 222–223, 235–
 240, 251, 255, 271, 309
 Wydźga Jan Stefan 118, 126
 Wypyska Jadwiga z Łuszkowskich
 176, 188–189, 313
 Wypyski Jan 188–189
 Wyżgiera Piotr 70

- Wyżycki Jan 176, 193
- Zachara Maria 9, 16, 62, 113, 116–117
- Zadzik Jakub 93, 177, 179, 192, 315
- Zaklika h. Topór 34
- Zakrzewski Bogdan 9
- Załoscy h. Junosza 204
- Załoska Teresa z Witowskich 118
- Załoski Andrzej Chryzostom 11, 18–21, 23–24, 63–64, 100, 118
- Załoski Franciszek 26
- Zamoyska Gryzelda, zob. Wiśniowiecka Gryzelda
- Zamoyska Katarzyna z Ostrogskich 138
- Zamoyski Jan 92, 301
- Zamoyski Tomasz 12, 75, 88, 107, 137–138, 179, 237, 285–287, 290–293, 296, 299
- Zawadzka Joanna *de domo de Schlieben* 22
- Zawisza Krzysztof Stanisław 11, 58–63, 100
- Zawiszanka Anna, zob. Tarnowska Anna
- Zbaraski Jerzy 89, 91, 172, 195–196, 278, 286, 293, 298, 302, 315
- Zbaraski Krzysztof 36, 74, 82, 84, 89, 172, 177, 179, 195–196, 198, 278, 280, 286, 293, 297, 301, 312
- Zbijewski 50
- Zienkiewicz Tychyński Bazyli 70
- Zienowiczówna Anna, zob. Radziwiłłowa Anna
- Zygmunt II August, król polski 92, 147
- Zygmunt III Waza, król polski 34, 56, 70, 86, 92, 107, 131, 141, 146, 203, 257, 277, 285, 287, 302
- Żeleński Tadeusz Boy 7, 312
- Żelewski Roman 88, 136, 144, 162, 287
- Żelęcka Aleksandra 19
- Żelęcka Ludwika 19
- Żeliński/Zieleński 181, 211
- Żelscy h. Ogończyk 145
- Żerek-Kleszcz Hanna 128
- Żółkiewscy h. Lubicz 34, 290
- Żółkiewska Regina z Herburtów 286, 292–294
- Żółkiewska Zofia, zob. Daniłowiczowa Zofia
- Żółkiewski Jan 286, 293
- Żółkiewski Stanisław 12, 88, 172, 198–199, 286, 288, 290, 293–294, 305
- Żurkowski Stanisław 288
- Żychlińscy h. Szeliga 131
- Żychlińska Anna, zob. Kowalska Anna
- Żychlińska Elżbieta z Osieckich 115
- Żychlińska Katarzyna z Brzechfów 115
- Żychlińska Katarzyna z Mycielskich 115, 128
- Żychlińska Teresa, zob. Bajerska Teresa
- Żychliński Adam 115–132, 155
- Żychliński Andrzej 131
- Żychliński Piotr 131
- Żychliński Serafin 115
- Żychliński Teodor 115
- Żychliński Wojciech 115

Maria Barłowska

Eloquence and silence 17th and 18th century oratorical collections – philological prolegomena

S u m m a r y

The book is the first attempt to fully look at the oratorical tradition retained in the 17th and mid 18th century manuscripts conducted on the basis of source studies covering over 140 manuscripts. What is important here is the belief that the manuscript sources that have not been systematically examined constitute the first and the richest collection of the oratorical monuments. The analysis of selected 17th and 18th century library proved the existence of a separate type of a manuscript oratorical book, grouping the texts of one author or constituting differently ordered collections of many authors and model ones.

Chapter one entitled *One author collections* was devoted to the presentation of manuscript collections of speeches by Andrzej Chryzostom Załuski, Michał Kazimierz Radziwiłł, Franciszek Załuski, Antoni Sebastian Dembowski, Jan Dembiński, Jakub Sobieski, Jan Gniński, Rafał Leszczyński and Krzysztof Stanisław Zawisza. The very examples illustrate not only different, depending on specific circumstances, conceptions of the realization of the author's oratorical collection (from the signature to one author anthology), but also show wider problems. The more important ones cover questions on the relationship between a printed author's collection and the manuscript one, the possibility of reconstructing bibliography of a given speaker, the method of combining legacy in the situation of merely dispersed fragments of oration of an assumed author's collection.

Chapter *Secondarily ordered collections* describes the oratorical books, most precious in view of material richness, representing different ways of further functioning of texts in the manuscript circulation. It includes practical collections arranging texts according to oratory area, connected with the court environment (e.g. the one by Radziwiłłs AHWil – 1135 2/40) or the school one (BCz 1881 I connected with the person of Jakub Hennicki, a Jesuit professor of rhetorics), as well as specialised collections, involving only political speeches (e.g. AGAD AR II b. 1) or wedding ones (BOss 4502). A vital problem for the functioning of the oratorical tradition was the movement of historical texts from the beginning of the 17th century to the category of rhetorical models (e.g. especially texts by Szczęsny Kryski), whereas the possibil-

ity of tracing his different stages and storing texts in different environments allowed for the observation of the symptoms of tradition accumulation and its continuation.

A separate problem, dealt with in the chapter entitled *Oratorical fragments – silvas* is the functioning of the oratorical issues in the area of bigger manuscript wholes. The subject of interest were three silvas, by Adam Żychliński, Stanisław Rakowski und Wojciech Iłowski. They differ not only as to the extent to which the person of the author is revealed (the identification of the author was necessary in the last two cases), but also the practical and private aims of the manuscript book appearing in the choice of oratorical texts and ways of their recording. Silvas are at the same time the only manuscripts bringing about rare and fully private oratorical monuments.

The next chapter *The attempt to get closer: Andrzej Moskrzowski – a great absent one?* was treated as a test for the statistical method in reference to particular problems. The hypothesis of the popularity of Moskrzowski as a speaker, resulting from the number of messages, was confronted with a detailed analysis of their nature. It led to an outline of the relationships between great oratorical collections and the evidence of their relation with the Arian environment (AHWil 1135 2/46, BOZ 823, BOss 3563, BK 1195). At the same time, the functions of Moskrzowski's speech messages other than that (i.e. anonymous, dispersed or limited to one text of a polemic reply to the funeral speech by Jerzy Ossoliński during the funeral of Stanisław Cikowski, an Arian) led to the conclusion on limiting Moskrzowski's oratory fame to the environment of Arians and a possible influence of religious motivation on the reception of his oratory.

The last chapter under the title of *Between the print and the manuscript* presents printed oratorical collections, starting from the first one: Kasjan Sakowicz (1620) to *The Polish speaker (Mówca polski)* by Jan Pisarski (1668 v. 2 1676) from the perspective of their relationship with the manuscript tradition. It was proved (K. Sakowicz) and further documented (Antoni Wosiński, Marcin Filipowski) that not only the usage of historical speeches by the authors of popular rhetorical models, but also a specific usage of the oratorical messages belonging probably to the model collection already shaped in the manuscript tradition which partly lost its historical character (e.g. speeches by Sz. Kryski in *The larder of various acts (Spiżarnia aktów rozmaitych...)* by M. Filipowski). The interpretation of *A Courtly orator (Orator polityczny)* by Kazimierz Jan Wojsznarowicz in the context of the manuscript tradition allowed for the identification of some sources indicated by him and presentation of the imitation methods used by him. *The Polish speaker* by Jan Pisarski confronted with the image of oratorical tradition of the first half of the 17th century retained in the manuscripts turned out, in accordance with the author's announcement, the first historical anthology showing the canon of Sarmatian speakers, however, clearly excluding the infidels (e.g. an important absence of Krzysztof Radziwiłł) and restricted to the speakers of the Crown, skipping the representatives of Grand Duchy of Lithuania, and, certainly using the text messages taken from the manuscript tradition.

Looking at the Old-Polish oratory from the perspective of the manuscripts proved its primary character, with all its consequences for the future editorial actions and showed a load of areas of Old-Polish prose waiting for further studies, including the texts treated by the contemporaries as canonical and which should also regain a due place in the image of the manuscript tradition of the Baroque epoch.

Мария Барловска

**Красноречие и молчание
Ораторские сборники XVII и XVIII веков
– филологические пролегомены**

Резюме

Книга является первой попыткой целостного взгляда на ораторскую традицию, сохраненную в рукописях XVII – середины XVIII веков, в основании которой лежит исследование источников, охватывающих более 140 манускриптов. основополагающим для работы является убеждение, что не изучаемые до сих пор систематически рукописи составляют первый и вместе с тем самый богатый запас произведений ораторского искусства. Анализ избранных библиотечных инвентарей XVII и XVIII столетий доказывает существование отдельного типа рукописной ораторской книги, объединяющей тексты одного автора либо представляющей собой по-разному упорядоченные сборники многих авторов и образцов.

Первая глава, озаглавленная *Сборники одного автора*, посвящена рукописной коллекции речей Анджея Хризостома Залуского, Михала Казимежа Радзивилла, Францишека Залуского, Антония Себастьяна Дембовского, Яна Дембиньского, Якуба Собеского, Яна Гнинского, Рафала Лещинского и Кшиштофа Станислава Завиши. Эти примеры иллюстрируют не только разные, в зависимости от деталей обстоятельств, концепции составления авторского ораторского сборника (от автографа по антологию одного автора), но также поднимают более широкие проблемы. К самым важным из них относятся вопросы об отношении между напечатанным авторским сборником и рукописным, о возможности воспроизведения библиографии данного оратора, о методе объединения наследия в ситуации сохранения лишь разрозненных текстов красноречия предполагаемого авторского сборника.

В главе *Вторичные упорядоченные сборники* описываются самые ценные с точки зрения богатства материала ораторские книги, представляющие разные способы уже дальнейшего функционирования текстов в рукописном виде. Здесь рассматриваются практические коллекции, которые упорядочивают тексты согласно отделам красноречия, связанных с дворянской (напр., радзивилловским ANWil op. 1135 2/40) или школьной средой (BCz 1881 I, связанным с личностью иезуитского профессора риторики Якуба Хенницкого), а также специализированные сборники, включающие речи или исключительно политические (AGAD AR II ks 1), или свадебные (BOss 4502). Существенной проблемой в сфере ораторских традиций оказался переход исторических текстов в категорию риторических образцов (к примеру, особенно важный случай коллекции

похоронных речей начала XVII века, с текстами Щесны Крыского), а возможность прослеживания разных его этапов и накопления текстов в различных средах позволила наблюдать наслоение традиций и их продолжение.

Отдельный вопрос о функционировании ораторской материи в обширной области рукописных текстов поднимается в главе *Ораторские фрагменты – семейные хроники*. Предметом пристального анализа стали три текста: Адама Жихлинского, Станислава Раковского и Войцеха Иловского. Они различаются не только степенью выражения личности создателя (в двух последних случаях обязательной была идентификация автора), но также проявляемыми в подборке ораторских текстов и способах их записи практическими и частными целями рукописной книги. Эти семейные хроники вместе с тем являются единственными рукописями, включающими достижения редкого ораторского мастерства и носящими исключительно частный характер.

Следующая глава – *Попытка приближения: Анджей Москожовский – «великий отсутствующий»?* – трактуется как проверка статистического метода по отношению к поднимаемой проблематике. Вытекающая из числа текстов гипотеза популярности Москожовского как оратора сопоставляется с подробным анализом их характера. Это привело к выявлению связей между огромными коллекциями ораторского искусства и доказательству их соотнесенности с арианской средой (АНWil op. 1135 2/46, BOZ 823, BOss 3563, BK 1195). Наряду с этим иное функционирование ораторских текстов Москожовского вне этого круга (так наз. анонимные, в разрозненном виде или ограниченные одним текстом – полемическим ответом на траурную речь Ежи Оссолинского во время похорон арианина, Станислава Циковского) позволило прийти к выводу об ограничении ораторской славы Москожовского распространением только в среде ариан и возможного влияния религиозной мотивировки на восприятие его красноречия.

Последняя глава, *Между печатным текстом и рукописью*, представляет изданные сборники ораторского искусства, начиная с первого из них: Касьяна Саковича (1625 г.) до *Польского оратора (Mówca polski)* Яна Писарского (1668, Т. 2. 1676) под углом их связи с рукописной традицией. Доказывается (К. Сакович) и шире документируется (Антони Восинский, Марцин Филиповский) не только прибежание авторов к популярным риторическим образцам исторических речей, но и специфическое использование ими ораторских текстов, скорее всего принадлежащих к оформленному уже в рукописной традиции сборнику образцов, который частично утратил уже свой исторический характер (напр., речи Ш. Крыского *Кладезь разных актов (Spizarnia różnych aktów)* М. Филиповского). Прочтение *Вежливого оратора (Orator polityczny)* Казимежа Яна Войшнаровича в контексте рукописной традиции позволило идентифицировать некоторые указанные им источники и показать применяемые им методы имитации. *Польский оратор* Я. Писарского, сопоставленный с сохраненным в рукописях образом ораторской традиции первой половины XVII века оказался, согласно заявлению автора, первой исторической антологией, показывающей канон сарматских ораторов, однако однозначно исключаящей из него иноверцев (к примеру, значимое отсутствие Кшиштофа Радзивилла) и ограничиваемой кругом ораторов Короны, без учета представителей Великого Княжества Литовского, и, конечно, также использующей тексты, перенятые из рукописной традиции.

Взгляд на древнепольское ораторское искусство под углом рукописей подтвердил его первичный характер, со всеми вытекающими отсюда последствиями для дальнейших издательских действий, и показал огромные размеры ожидающих своего исследования областей древнепольской прозы, среди которых находятся тексты, трактуемые их современниками как канонические, и которые сегодня также должны найти подобающее им место в образе традиции памятников письменности эпохи барокко.

Redaktor
Katarzyna Więckowska

Projektant okładki
Zenon Dyrszka

Redaktor techniczny
Barbara Arenhövel

Korektor
Aleksandra Gaździcka

Copyright © 2010
by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1945-2

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 22,0. Ark. wyd. 27,5.
Papier offset. kl. III, 90 g Cena 44 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław